

СУЧАСНИЙ ЕТАП ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ

Дані тези присвячені актуальним питанням вивчення та оцінки сучасного етапу європеїзації України, його проблемам та можливим стратегіям подальшого розвитку. Процес просування України по шляху інтеграції до існуючих європейських структур на сьогодні характеризується наявністю значної частини суперечностей, які, здатні як прискорити долучення нашої держави до членства в Європейському союзі, так і справляти гальмівний вплив на подальше просування її долучення до цього товариства.

Звертається увага на величезний прогрес у ставленні громадян до набуття Україною членства в Європейському Союзі та Північноатлантичному Союзі. На сьогодні абсолютна більшість громадян України підтримують процес долучення нашої країни до цих міжнародних організацій.

Підкреслюється важливість врахування всієї суми чинників, які супроводжують просування України по шляху європейської інтеграції. Зазначається особлива важливість уважного і компетентного вироблення підходів до мінімізації тих факторів, які здатні критичним чином вплинути на стабільне просування України по шляху європеїзації.

Ключові слова: *Європеїзація, Європейський Союз, євроінтеграція, міжнародний простір, політичний процес, незалежність, суверенітет інтеграція.*

Питання пов'язані з реалізацією європейських орієнтацій сучасного українського суспільства набрали особливого значення та актуальності після початку повномасштабної агресії. Крім цього, зростання уваги до питань майбутнього України багато в чому обумовлюється низкою чинників, які сформувалися в останній час і пов'язані як зі зростанням напруги в міжнародному просторі, так і внутрішніми процесами в політичному та соціально-економічному житті України.

Також, важливо підкреслити, що питання долучення України до європейського простору, мали першочергову вагу практично з часу здобуття незалежності. Саме таке сприйняття цієї сторони розвитку нашої країни обумовило і широку увагу українських дослідників до процесу європеїзації. Вчені доклали значних зусиль для того, щоб осмислити саме поняття «європеїзації», виявити найбільш значні перешкоди на шляху інтеграції і членства України в Європейському Союзі. До числа найбільш ґрунтовних досліджень цього важливого процесу належать наукові праці таких вітчизняних дослідників як М. Булик, О. Рудік, Д. Міхель, Д. Дворніченко, О. Радишевська, А. Семенович, О. Радишевська, О. Тарнавський та інші.

На сучасному етапі можна спостерігати доволі тривкі тенденції поступового просування нашої держави по шляху розширення взаємодії як з окремими країнами європейського регіону, так і з загальноєвропейськими структурами. Саме розширення взаємодії стало одним із важливих чинників, які сьогодні сприяють розвитку європеїзації українського суспільства і його просуванню в напрямку інтеграції з країнами Європи.

Важливим досягненням на шляху європеїзації для українського суспільства стали рішення про запровадження безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом у червні 2017 року. Дозвіл громадянам України і громадянам країн Європейського Союзу вільно перетинати їх кордони, суттєвим чином активізував процес європеїзації. Саме з цього періоду можна спостерігати зростання транснаціональних процесів, які сьогодні дозволяють казати про певні досягнення на цьому шляху.

Нові можливості безбар'єрного спілкування для громадян, ознайомлення з досвідом і досягненнями своїх сусідів допомогло українцям більш точно ідентифікувати себе в цьому світі. Громадяни України стали більш точно розуміти те, чого ще на сьогодні їм бракує для втілення в існуючі реалії кращих зразків організації життя у власній країні.

Останні соціологічні дослідження показують певну динаміку громадян України до процесу європеїзації. Ця динаміка відзначається тим, що за останній час сталися дуже значні зміни в ставленні широкого загалу наших громадян, як до перспектив розвитку українського суспільства, так і до питань долучення України до членства в Європейському Союзі та Євроатлантичній організації.

Зокрема, за даними дослідження «Можливості та перешкоди на шляху демократичного переходу» проведеного Національним Інститутом Демократії та Київським міжнародним інститутом соціології при підтримці Агенції США з міжнародного розвитку (USAID), число громадян, які оптимістично сприймають майбутнє нашої країни складає більше 70%. За останні роки значно зросла важливість для громадян саме демократичного розвитку України. Якщо в 2016 році частка громадян, для яких демократичні засади розвитку країни складала 35%, то в 2024 році цей показник сягнув 67%.

Крім того, дане дослідження показало, що на сьогодні величезний прогрес відбувся в ставленні громадян до набуття Україною членства в Європейському Союзі та Північно-атлантичному Союзі НАТО. За даними отриманими дослідниками вже в 2024 році близько 90% громадян підтримують членство України в Європейському Союзі та НАТО [1].

Разом із тим, слід відзначити, що реалізація можливостей безвізового режиму на сьогодні демонструє не тільки позитивні тренди зростання рівня європеїзації України, але і демонструє появу доволі важливих складнощів у взаємовідносинах нашої країни з окремими державами Європейського союзу.

Ці складнощі пов'язані з певними загрозливими тенденціями, які формуються у внутрішньополітичному житті низки країн-членів Європейського Союзу та зростанням геополітичних процесів, які пов'язані з намірами політичних лідерів декількох держав здійснити територіальний перерозподіл та зміну існуючих кордонів в Європі.

З цього приводу, як показують дослідження та існуюча політична практика, слід зазначити, що зростання міграційних процесів в Європі, серед пересічного населення викликає неоднозначне сприйняття.

На сьогодні, вже є очевидною ситуація, яка показує помітне зростання, на політичному полі багатьох європейських країн, підтримки право-радикальних політичних сил, які заявляють про свої вимоги згортання кроків в напрямку подальшої європейської інтеграції.

«Критикуючи глобалізацію праві радикали виступають проти неї дещо з інших позицій, ніж ліві антиглобалісти. Якщо останні критикують глобалізацію за неоліберальний характер і світове панування капіталізму, то праві акцентують увагу на тому, що глобалізація розмиває національну і культурну ідентичність, стимулює міграційні потоки, руйнує традиційні цінності і спосіб життя» [2, с. 331].

Більше того, сьогодні на політичній арені окремих Європейських країн до влади прийшли політичні лідери, які є відвертими противниками подальшої європейської інтеграції та демонструють відверту ворожість до нашої країни.

В умовах існуючої збройної агресії проти України, очільники декількох країн-членів Європейського Союзу заявляють про свою підтримку агресивним діям, які спрямовані на порушення державного суверенітету нашої країни.

На сьогодні низка країн-членів Європейського Союзу реанімують в своїй сучасній політиці історичні претензії на окремі частини території сучасної України. Це відбувається не дивлячись на діючі сьогодні норми міжнародного права, які стосуються непорушності існуючих кордонів та недоторканості державного суверенітету.

Крім цього, слід відзначити важливу тенденцію, яка полягає в тому, що за останні роки підтримка з боку громадян європейських країн право-радикальних політичних сил стабільно зростає. Ця підтримка дозволяє представникам, такого роду політичних сил, використовувати задля досягнення цілей по згортання процесу європеїзації.

Можна передбачати, що в таких умовах у багатьох державах Європейського Союзу політичний порядок денний багато в чому буде формуватися з врахуванням правих радикалів.

Вже сьогодні спостерігаючи за діями політичного керівництва таких країн як Румунія, Угорщина, Словаччина в напрямку поширення ідей євроскептицизму, слід розуміти загрози їх поширення і на інші країни-члени Європейського Союзу.

Також, слід відзначити низку глобальних проблем, які, так чи інакше, можуть суттєвим чином стримувати просування українського суспільства по шляху зближення з західною цивілізацією.

Зокрема, процес європеїзації для України може в перспективі формувати загрози її долучення до масштабного цивілізаційного протистояння між сформованими цивілізаційними світами. При цьому, слід розуміти, що вступ України до складу Європейського Союзу, в умовах нечітко визначеної стратегії його розвитку, неминуче буде потребувати обмеження державного суверенітету.

Як наслідок, можна прогнозувати розвиток негативних тенденцій в економічній та соціально-культурній сферах. Це стосується складнощів пов'язаних із ще більш масштабним характером демографічної кризи та зростанням проблем подолання незаконної міграції.

Вже сьогодні українське суспільство зазнає відчутних втрат, пов'язаних з відтоком найбільш кваліфікованих працівників. Такого роду втрати, суттєвим чином впливають на конкурентоздатність провідних галузей сучасної економіки України, що неминуче веде до надбання ними вторинного статусу. Що, в свою чергу, може привести до переміщення на територію України екологічно найбільш шкідливих підприємств.

Слід звернути увагу на застереження українських діячів культури і науки про те, що сьогодні потрібна ретельно продумана політика держави задля збереження національної самобутності і духовності українського народу. Інтеграція України до складу Європейського Союзу може сприяти їх розмиванню через наявність процесу поширення потужного потоку західних цінностей в східноєвропейському просторі.

Також, особливої уваги потребує питання впливу європеїзації України на її стосунки з країнами пострадянського простору та іншими країнами, які не є членами Європейського Союзу. Існують загрози ускладнень цих відносин, що може породжувати напругу в політичній та соціально-економічній сферах.

Разом з тим, означені вище чинники, які складають певну кількість певних загроз стратегічному курсу нашої країни на долучення до єдиного європейського простору, не слід сприймати як неподоланну

перешкоду на цьому шляху. Питання полягає в тому, що на цьому шляху необхідно своєчасно здійснити кроки, які здатні мінімізувати зазначені існуючі проблеми.

При цьому, треба прагнути до максимального використання об'єктивно існуючих переваг долучення України до європейської спільноти. В першу чергу, це стосується можливостей отримання гарантій безпеки для України.

Долучення нашої країни до Європейської колективної безпеки є на сьогодні однією з найбільш твердих гарантій збереження недоторканості кордонів України та її державного суверенітету.

Більше того, процес європеїзації здатний позитивно впливати на стабільність і демократичність нашої політичної системи. Це можуть забезпечити кроки самої України в напрямку узгодження вітчизняного законодавства з правовими засадами Європейського Союзу.

Такого роду кроки, неминуче будуть сприяти більш повній реалізації широкого кола прав людини, вільного пересування громадян в європейському просторі, що в свою чергу, суттєвим чином, здатне розширити їх запити в здобутті освіти, професійної реалізації, можливостей для відпочинку та використання надзвичайно широкого інформаційного капіталу країн Європейського Союзу.

Не менш важливим є врахування соціально-економічних резервів процесу європеїзації. Українські бізнесмени та підприємці можуть отримати безперешкодний доступ до ємкісного європейського ринку задля реалізації товарів вітчизняного виробництва та зниження митних перешкод.

При цьому, існують значно більш широкі можливості залучення інвестицій країн європейського союзу в нашу економіку. Особливо це важливо для аграрного сектору економіки України, оскільки вже доволі довгий час він характеризується стабільним спадом.

Як зазначає Терещук А. «Вступ України до ЄС буде вагомим стимулом для зростання торгівлі, продовження реформування держави та виходу на якісно інший рівень розвитку нашої держави, оскільки головна перевага вступу до ЄС полягає у можливості виходу України на один рівень з провідними країнами Європи та прийняття її до об'єднання вільних, економічно розвинутих держав. При цьому як свідчить досвід інших країн вступ країни до ЄС несе цілу низку переваг як для громадян так і для бізнесу» [3].

У підсумку європеїзація, також, здатна сприяти формуванню більш чисельного середнього класу, більш високих стандартів в системі освіти та охорони здоров'я. Цей процес здатен продукувати отримання певних переваг поширення і подальшого розвитку української культури.

References

1. *Mozhlyvosti ta pereshkody na shliakhu demokratychnoho perekhodu Ukrainy.* (2024) [Opportunities and obstacles to Ukraine's democratic transition]. *Zahalnonatsionalne telefonne opytuvannia* 8 - 25 travnia., *Ahentsiia z mizhnarodnoho rozvytku (USAID) ta Kyivskyi mizhnarodnyi instytut sotsiologii*. Retrieved from: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/90-ukrayintsiv-hochut-shhob-do-2030-roku-ukrayina-pryyednalas-do-yes-opytuvannya> [in Ukrainian].
2. *Politychni instytuty ta protsesy u krainakh Tsentralnoi i Skhidnoi Yevropy naprykintsi XX – na pochatku XXI stolit* (2023) [Political institutions and processes in the countries of Central and Eastern Europe in the late 20th and early 21st centuries]: *kolektyvna monohrafiia / za zah. red.: Yurii Ostaptsia i Mariana Tokaria / Uzhhorod. nats. un-tet. Uzhhorod: Polihraftsentr «Lira», 680 p* [in Ukrainian].
3. *Tereshchuk, A. (2022) Vstup Ukrainy do YeS: perevahy dlia hromadian ta biznesu* [Ukraine's accession to the EU: benefits for citizens and businesses]. Retrieved from: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/211004_vstup-ukrani-do-s-perevagi-dlya-gromadyan-ta-bznesu [in Ukrainian].

DOI 10.34132/mspc2025.01.10.10

Mykola Ivanov

THE CURRENT STAGE OF UKRAINE'S EUROPEANIZATION: PROBLEMS AND STRATEGIES

This paper explores the current stage of Ukraine's Europeanization, examining its challenges, contradictions, and potential strategies for sustainable advancement.

Ukraine's path toward integration into existing European structures is marked by a complex interplay of factors—some of which may accelerate the country's accession to the European Union, while others may significantly impede this process.

Special attention is paid to the substantial shift in public attitudes toward Ukraine's prospective membership in both the European Union and the North Atlantic Treaty Organization. Today, an overwhelming majority of Ukrainian citizens express strong support for the country's integration into these international organizations.

The study underscores the importance of a comprehensive and nuanced understanding of the full range of internal and external conditions shaping Ukraine's European trajectory. It highlights the critical need for deliberate, informed strategies aimed at minimizing the impact of destabilizing factors that could obstruct Ukraine's consistent progress toward Europeanization.

Keywords: Europeanization, European Union, European integration, international relations, political transformation, independence, sovereignty, integration.

Відомості про автора / Information about the Author

Микола Іванов, д-р політ. наук, професор кафедри соціології та політології факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна, E-mail: kamensky.nk@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2742-7288>.

Mykola Ivanov, Doctor in Political Science, Professor, Department of Sociology and Political Science, Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine, E-mail: kamensky.nk@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2742-7288>.

© М. Іванов
22.05.2025.

Стаття отримана редакцією

